

Тема 1: Концептуальні засади навчальної дисципліни «Правові засоби протидії корупції в Україні та зарубіжних країнах».

Предмет, завдання і типовий методологічний підхід вивчення навчальної дисципліни

«ПЗПК»

Цивілізаційні (культурологічні) передумови правових засобів протидії корупції в Україні та зарубіжних країнах та обґрунтування цих засобів у науковій доктрині (вчені, методологічні підходи та ін.)

Основи механізмів правових засобів протидії корупції в Україні та зарубіжних країнах

Напрямки, форми і суб'єктний склад взаємодії з відповідними органами зарубіжних країн та міжнародними інституціями з питань протидії корупції.

Принципи створення та застосування правових засобів протидії корупції в Україні та зарубіжних країнах

У фаховій юридичній літературі виділяють три стратегії протидії корупції:
1. Суспільне усвідомлення небезпеки корупції та її наслідків (усвідомлення); 2. Попередження та запобігання корупції (правильне управління); 3. Верховенство закону і захист прав громадян (припинення).

Як відзначив А. Є. Фоменко, що першим письмовим джерелом, у яких міститься інформація про корупцію близько 3000 років, що свідчить про відсутність простих рішень у протидії цьому негативному явищу. Давньогрецький філософ Аристотель розглядав корупцію як «моральне псування» державних правителів, яке сприяє виродженню «правильних» держав у «неправильні», завдяки тому, що чиновники ставлять власні інтереси й потреби вище суспільних.

Вказане визначення звертає увагу на моральність як важливий чинник у розумінні причин корупційних проявів. У свою чергу, французький письменник, літературний критик та лауреат Нобелівської премії з літератури (1921) Анатоль Франс зазначав: «Чесність невід'ємна від свободи, як корупція від деспотизму».

Порівнюючи поняття чесності та корупції, а також свободи та деспотизму, автор вживає їх як антоніми, вказуючи на їх взаємовиключення. Так само як деспотія ґрунтується на способі управління через примус і свавілля, несумісному

із політичною свободою, так і корупція засновується на аморальних принципах та не допускає чесності. Таким чином, забезпечення ефективної протидії корупції шляхом виключення багатьох сприятливих для неї чинників, як то низька заробітна плата, відсутність матеріально-технічного забезпечення, підвищення рівня відповідальності тощо, без достатнього рівня морально-етичних якостей чиновника є неможливим. Чесна людина за сприятливих умов буде ефективно виконувати свої обов'язки. Поліпшення умов буде сприяти ефективності роботи, а погіршення – навпаки негативно вплине на неї. Нечесна ж людина буде займати ту чи іншу посаду лише за можливості використання її для задоволення власних потреб, при цьому, умови самої роботи, жодним чином не впливають на ефективність виконуваних обов'язків. Разом з тим, людина не народжується чиновником, чесною чи нечесною. Формування особистості, як і кваліфікованого професіонала відбуваються поступово. Одним з етапів формування морально-етичних орієнтирів у житті людини, поряд з вихованням у сім'ї є освіта. Зокрема А. Макаренко зазначав, що чесність не падає з неба, вона виховується при планомірному і систематичному впливі на неї в родині, в школі, в інституті.

Крім навчання, яке насичене практичними заняттями, тренінгами, що формують практичні навички та вміння, курсанти залучаються до різноманітних робіт та несення служби щодо охорони публічного порядку, що сприяє формуванню таких якостей як взаємодопомога, відданість, щирість тощо. Основна мета, поряд з формування компетентностей за відповідною спеціалізацією, моральне виховання гармонійної особистості, що включає гуманність, працелюбність, чесність, правдивість, дисциплінованість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини та нетерпимості до будь-яких проявів корупції, чому сприяє якісно підібраний колектив командирів-наставників. Виховання молодого покоління правоохоронців на засадах нетерпимості до корупції не забезпечує негайного результату щодо протидії цьому негативному явищу. Проте його значення для розбудови демократичної правової держави більше, ніж прийняття більшості нормативно-правових актів у цій сфері, як показує правозастосовна практика. Більше того, підготовка правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України зі специфічними умовами навчання в дусі патріотизму, чесності та

нетерпимості до корупційних проявів переслідує стратегічні цілі у забезпеченні національної безпеки країни. Адже корупція справляє руйнівний вплив на всі сфери життя суспільства: економіку, соціальну сферу, політику. Негативні наслідки, породжувані цим явищем, не тільки перешкоджають прогресивному розвитку суспільства, а й представляють серйозну загрозу інтересам національної безпеки. Особливого це актуально в розрізі Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII, яким до сил оборони, крім збройних сил України, відносяться і правоохоронні органи. Міністерство внутрішніх справ України разом з Національною поліцією входять до складу сектору безпеки і оборони.

Звичайно, протидія корупції складне завдання й деякі дослідники стверджують про неможливість повністю позбутися її. Та ніхто не заперечує необхідності стримування корупції та максимального її обмеження для мінімізації негативного впливу на суспільство та на ефективну діяльність державного апарату. Викладене підтверджується міжнародним досвідом. Так, з 1995 року міжнародною організацією Transparency International розраховується Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) 14 залежних дослідженнях та опитуваннях, в яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, в тому числі Світового банку, Freedom House, World Economic Forum, Азійського та Африканського банків розвитку тощо. Індекс є оцінкою від 0 (дуже високий рівень корупції) до 100 (самий низький рівень корупції). Україна, за підсумками 2019 року у цьому рейтингу на 126 місці зі 180-ти.

При цьому, Фінляндія, за результатами 2019 року, знаходиться на 3 місці за рівнем сприйняття корупції після Данії та Нової Зеландії. І це при тому, що в Фінляндії немає антикорупційного законодавства, так само як і немає окремих органів, які б спеціалізувались на боротьбі з корупцією. Низький рівень корупції у Фінляндії забезпечується високим моральноетичним рівнем суспільства загалом та окремого чиновника зокрема. Фіни знають, що збагачення своєї сім'ї за рахунок інших представників свого народу – це ненависть до свого народу, а так званий «розпил» бюджетних (тобто народних) коштів – це ненависть до своїх дітей та онуків, так як їм їздити по цих дорогах і вчитися в цих школах.

Разом з тим, формування високоетичних моральних принципів у майбутніх

покоління – складна та копітка праця, яка потребує щоденних титанічних зусиль щоб закласти у свідомість курсанта чи студента правильні ціннісні орієнтири, подолавши при цьому негативні суспільні тенденції корумпованості органів державної влади, що формувались багато років у свідомості населення. Особливо це актуально для підготовки правоохоронців, які забезпечуватимуть захист прав та свобод громадян, охорону публічного порядку та підготовкою яких займається наш навчальний заклад. Подальше удосконалення матеріально-технічної бази закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання сприятиме формуванню у здобувачів освіти, особливо у курсантів, які навчаються за кошти державного бюджету почуття патріотизму та високої довіри до держави, а отже й відповідного обов'язку чесно та віддано виконувати покладені завдання. Відтак і у суспільстві поступово буде змінюватись ставлення до держави в особі чесних правоохоронців, що вже показав досвід патрульної поліції, яка нещодавно відсвяткувала своє п'ятиріччя та показує високий рівень довіри суспільства.